

‘Liberalizarea’ reglementată a pieței de gaze

Calendarul de eliminare treptată a prețurilor la gazele naturale este, în fapt, un program de reglementare a creșterii prețurilor producției interne și prețurilor finale pentru toți consumatorii, nicidecum o liberalizare a prețurilor producției interne. **Guvernul recunoaște că deja prețul producției interne de gaze a României a ajuns să fie printre cele mai mari prețuri practicate la bursele europene. Așa cum fusese de altfel programat!**

La data începerii calendarului de liberalizare, statistica europeană indica faptul că prețul-țintă al liberalizării (119 lei/MWh pentru producția internă de gaze) va duce România la depășirea mediei europene la prețul final al gazelor naturale pentru consumatorii industriali. Iar pentru consumatorii casnici efectul va fi că vor plăti un preț final mai mare decât în Ungaria care, în schimb, este dependentă în proporție de 73% de import, spre deosebire de România unde ponderea este de doar 21%.

Urmând ‘rețeta’ aplicată pentru consumatorii industriali, consumatorii casnici vor beneficia de efectele liberalizării prețurilor la gaze încă din 2016, nu din 2018 cum se programase.

Pe piața de electricitate – care chiar este o piață și încă destul de eficientă – liberalizarea prețurilor înseamnă creșterea cotei de achiziții de pe piața liberă. Însă la gaze, **liberalizarea prețurilor înseamnă nimic mai mult decât creșterea reglementată a prețurilor prin acte normative**, respectiv prin hotărâri de guvern. În cele ce urmează vom arăta de ce sectorul – nu poate fi numit piață competitivă – al gazelor naturale **nu** parcurge un proces de liberalizare, în pofida prețului tot mai greu de suportat pe care îl plătesc consumatorii.

Etapele cheie ale liberalizării unei piețe de utilități esențiale, cum sunt gazele naturale – varianta ANRE – sunt următoarele:

- re-definirea liberalizării din proces de liber-schimb și stabilire **liberă** a prețurilor în creștere reglementată și impusă a prețurilor până la un nivel pre-determinat;
- stabilirea acestui preț pre-determinat la un nivel mult superior celor rezultate deja sau estimate a fi rezultate din tranzacțiile pe gaze la bursele europene;
- după atingerea prețului-țintă, dereglementarea completă a mecanismului de stabilire a prețurilor în urma cererii și ofertei (care precizăm, este duopol !).

În continuare, vă prezentăm câteva argumente pentru care acest proces **NU** este o liberalizare și de ce, în fond, nicio liberalizare a actualei piețe de gaze nu are sens economic, social sau politic.

1. Fixarea unui preț-țintă ca limită a liberalizării este o contradicție a chiar ideii de liberalizare.

Conform Calendarului de eliminare treptată a prețurilor reglementate la gazele naturale, eliminarea totală a prețului reglementat echivalează cu atingerea – prin însăși această reglementare – a **prețului producției interne de 119 lei/MWh (!)**. Prin comparație,

liberalizarea prețurilor la energia electrică constă în creșterea etapizată, pînă la nivelul de 100%, a **ponderii energiei electrice achiziționate în condiții de liberă competiție**. Astfel, Calendarul de eliminare a tarifelor reglementate la energia electrică *prevede creșterea treptată a cotei de achiziție a energiei electrice de pe piața concurențială* și nu atingerea unui anume nivel al prețurilor.

Mai mult, creșterea neîntreruptă pînă la nivelul programat de 119 lei/MWh a prețului producției interne este nejustificată ținând cont de modalitatea în care evoluează, pe parcursul unui an, prețurile la gazele naturale fie la bursele europene, fie din import/

Astfel, pe parcursul unui an, deși nu este rezultatul unui mecanism real al cererii și ofertei, din motive sezoniere dar și din alte cauze, prețul lunar al gazelor naturale din import variază semnificativ. În acest fel, raportul dintre nivelul maxim și cel minim a ajuns și la 40% în anul anterior începerii liberalizării:

	Variația max/min	
	USD/mmc	lei/MWh
2012	129%	125%
2011	126%	142%
2010	117%	128%

Se vede că nici chiar în cazul unui monopol ca Gazprom prețurile nu au doar un trend crescător.

2. Nu rezultă nicum modul în care a fost stabilit prețul-țintă de 119 lei/MWh – cca 27,05 euro/MWh – dar, se poate constata că a fost supraevaluat.

Iată și dovezile:

- a) calendarul de liberalizare a început la 1 decembrie 2012 dar deja după 3 luni (martie-aprilie 2013) a devenit vizibil că **prețul-țintă este chiar mai mare decât prețurile reale la import** – care, cum se va vedea, sunt printre cele mai mari prețuri la importul de gaze din Uniunea Europeană.

Evoluția lunară a prețurilor medii la importul de gaze (lei/MWh) conform ANRE*

2013											
ian	feb	mar	apr	mai	iunie	iulie	august	sept	oct	nov	dec
126.10	126.79	132.50	121.93	123.16	125.02	122.11	122.06	121.93	122.23	122.17	122.03
2014											
122.56	117.55	112.54	106,82	106,77							

*: <http://www.anre.ro/ro/gaze-naturale/rapoarte/rapoarte-piata-gaze-naturale/rapoarte-lunare-de-monitorizare-pentru-piata-interna-de-gaze-naturale-2013> (decembrie 2013); <http://www.anre.ro/ro/gaze-naturale/rapoarte/rapoarte-piata-gaze-naturale/rapoarte-lunare-de-monitorizare-pentru-piata-interna-de-gaze-naturale-2014> (mai 2014)

Din chiar datele publicate de ANRE se constată că:

- din februarie 2014, prețurile medii la import sunt mai mici decât nivelul la care se reglementează a ajunge prețul producției interne;
- însă și anterior au existat prețuri de import sub nivelul de 119 lei/MWh având în vedere nivelul mediei de preț de cca de 121-122 lei/MWh.

Mai mult, dacă din aceste prețuri – oscilând între 120-126 lei/ MWh – se scade și costul tranzitului a 2000 km prin Ucraina, se constată că, în final, **prețul încasat de OMV și Romgaz în România pentru gazele extrase de aici – (NB din exploatare vechi) – va fi mult mai mare decât cel încasat de Gazprom!!**

- b) din datele disponibile la Directoratul General al Energiei (DG Energy) din cadrul Comisiei Europene, rezultă că prețul-țintă (119 lei/ MWh sau cca 27.05euro/ MWh) **nu a fost stabilit prin raportare la bursele europene** la care se presupune că ar trebui să ne aliniem. **Față de bursele europene, acest preț este supraevaluat.**

Astfel, **Raportul trimestrial al DG Energy pentru trimestrele 2 și 3 2012** (http://ec.europa.eu/energy/observatory/gas/doc/qregam_2012_quarter2_quarter3.pdf), (perioada negocierilor cu Comisia Europeană pentru stabilirea Calendarului de liberalizare – etape, țintă etc. -) analizând cele trei tipuri de contracte relevante la gazele naturale la bursele europene – spot, cu o zi înainte, și forward 1an – arată următoarele:

- **prețul mediu zilnic la forward 1 an** (adică estimarea de preț la gaze peste un an de la data respectivă) a oscilat, în perioada ianuarie-septembrie 2012, în intervalul 25-27 euro/MWh, **nedepășind 27**; (pag.11 Raport)
- **prețul mediu pe piața cu o zi înainte (day-ahead)** (adică estimarea de preț pentru a doua zi) **a oscilat în aceeași perioadă între 22-26 euro/ MWh** cu doar câteva vârfuri spre 27. Doar Bursa italiană – cunoscută ca avînd frecvent cele mai mari prețuri – a înregistrat, în iarnă prețuri în scădere începînd cu 28 euro; (pag.11 Raport)
- **prețul mediu spot** (adică prețul zilnic la cumpărarea pe loc) a variat între **21-26 euro/MWh**. (pag.10 Raport)

Mai mult, **Raportul trimestrial al DG Energy pentru trimestrul 4 2012** (http://ec.europa.eu/energy/observatory/gas/doc/quarterly_report_on_eu_gas_markets_q4_2012.pdf), cuprinzînd deci tot anul premergător începerii alinierii la ținta de 27.05 euro/MWh, relevă în plus și că, pînă la sfîrșitul anului :

- **prețul mediu zilnic la forward 1 an** a rămas între **26.5 și 28.5 euro/MWh**; (pag.16)
- **prețul mediu pe piața cu o zi înainte (day-ahead)** a rămas în banda **22-25 euro/MWh** (pag.15)
- **prețul mediu spot nu a depășit 27 euro.**

Prin urmare, **fixarea prețului la cca 27.05 euro/MWh nu este justificată de evoluția burselor europene.**

De altfel, și în 2013, **prețul de 27 euro/MWh a fost printre cele mai mari tranzacționate.** Raportul la trimestrul 2 2013, ultimul disponibil,

(http://ec.europa.eu/energy/observatory/gas/doc/20130611_q1_quarterly_report_on_european_gas_markets.pdf), că spotul și prețul day-ahead au oscilat între 24-28 și 25-27 euro/ MWh cu variații date de răcirea vremii spre 30, la fel prețul forward la vînzarea peste 1 an s-a păstrat în general între 26.5-27.5 euro.

Astfel, nici după începerea Calendarului de liberalizare nu se justifică prețul de 27 euro, dacă se dorește alinierea la piața europeană.

Rămîne astfel, concluzia destul de evidentă că prețul a fost stabilit avînd ca referință estimarea prețului de import de la Gazprom nu cel de pe piețele europene la care trebuie să ne aliniem. Iar din documentele Comisiei Europene, rezultă că România are printre cele mai mari prețuri la importul de gaze, grupa de peste 32 euro/MWh (pag.24 Raportul pe trimestrul 4 2012).

Concluzia – evidentă – că liberalizarea reglementată ne va aduce la cele mai mari prețuri la gaze din UE.

3. Reglementarea prețurilor gazelor naturale de către ANRE va fi înlocuită de fixarea lor într-un regim de duopol, unde Romgaz și OMV produc cca 98% din producția internă.

Dacă pe piața energiei electrice reglementarea prețurilor va fi înlocuită cu piața concurențială, ***piața gazelor naturale – în actuala configurație a sectorului de producție – nu poate fi concurențială*** deci nici eficientă din perspectiva consumatorului.

Această situație rezultă din indicatorii utilizați pentru analizarea și evaluarea gradului de concentrare a piețelor concurențiale, respectiv Indexul Herfindahl – Hirschman (HHI), suma cotelor de piață ale celor mai mari trei participanți (C3) și cota de piață a celui mai mare participant. Nivelul acestor indici arată nivelul concentrării puterii de piață la nivelul unuia, a doi sau trei cei mai mari producători; HHI peste 1800 și C3 peste 70% indică o concentrare ridicată a puterii de piață.

Iată situația la nivelul lunii noiembrie 2012, comparativ pe piața producție a energiei electrice și a gazelor naturale, pe baza datelor furnizate de ANRE în rapoartele privind piața de energie electrică și piața de gaze naturale:

(Am ales noiembrie 2012 întrucît este luna imediat anterioară începerii 'liberalizării' pieței de gaze)

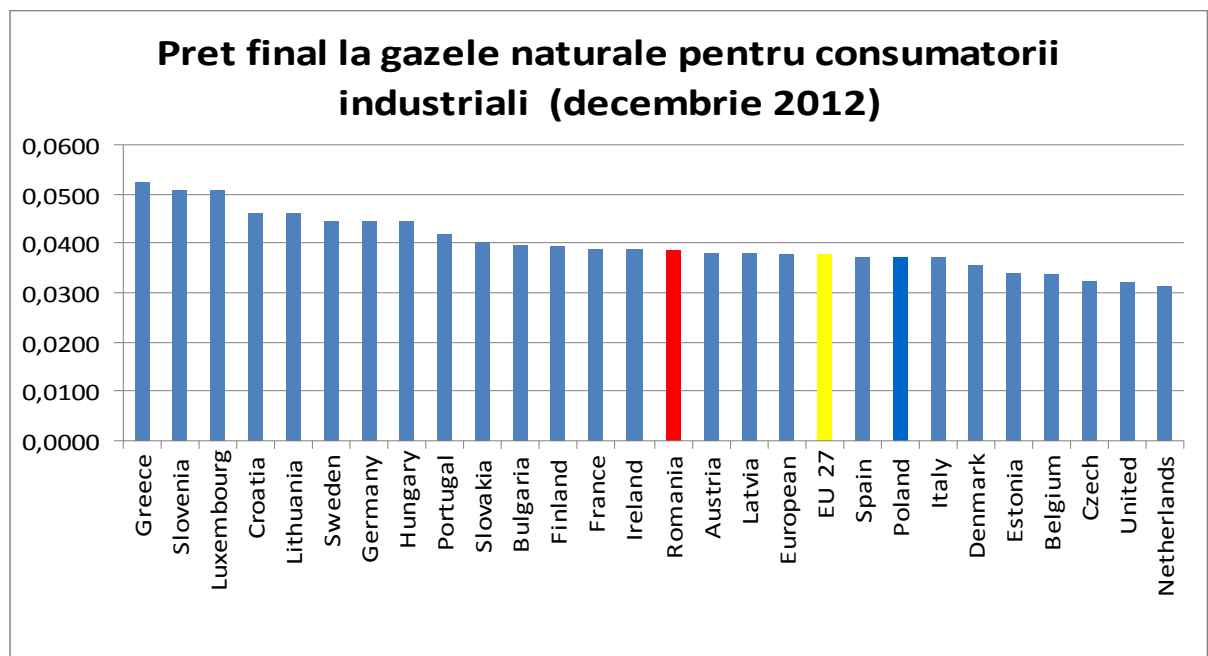
Indicator	HHI	C3	C1
energie electrica	1,623	65.70%	27.80%
gaze naturale	4,777	99.69%	50.94%

Concluzie:

Din documentele Comisiei Europene, rezultă că România are printre cele mai mari prețuri la importul de gaze, la începutul liberalizării fiind în grupa de peste 32 euro/MWh (pag.24 Raportul pe trimestrul 4 2012). **Astfel că dacă liberalizarea înseamnă atingerea prețului de import, concluzia – evidentă – este că liberalizarea reglementată ne va aduce printre cele mai mari prețuri la gaze din UE.**

Dacă la noul preț al producției interne (119 lei/ MWh), adăugăm actualele tarifele de infrastructură (transport, distribuție, înmagazinare), adică încă cca 50 lei/ MWh, prețul final va ajunge la peste 38 euro/ MWh (curs valutar mediu 4,4 lei/ euro).

Iată clasamentul prețurilor la gaze pentru **consumatorii industriali** imediat înainte de începerea ‘liberalizării’ prețurilor (semestrul al doilea 2012) și unde se putea estima, la acea dată, că ar urma să fie plasată România ca urmare a liberalizării (conform datelor disponibile pe Eurostat). Altfel spus, aceasta era consecința ce putea fi anticipată la acea dată (semestrul al doilea 2012) a deciziei de a impune prețul-țintă de 119 lei/MWh și consecința ‘colaterală’ de creștere paralelă și a tarifelor de transport, distribuție și înmagazinare. Cu un preț ce putea fi anticipat că va depăși media europeană, efectul constă în spulberarea unuia dintre puținele avantaje competitive pe care le mai avea România în relația cu statele membre UE.

Consumatorii casnici au tarife de infrastructură mai mari decât marii consumatori industriali, așa că pornind de la actualele tarife aplicabile consumului casnic, rezultă un preț final de cca 39,77 euro/MWh. Iar dacă se adăugă TVA 24%, rezultă că, de la 30,7 euro/MWh în semestrul 2 2013 (1 iulie 2013 marcând începutul ‘liberalizării’ prețurilor pentru casnici) conform Eurostat, **consumatorii casnici vor plăti la finalul calendarului de liberalizare peste 49 euro/ MWh. Mai mult decât Ungaria cu 42 sau Croația cu 46,8 euro/MWh și cam cât**

plătesc consumatorii casnici din Polonia sau Slovacia, adică cca 50-51 euro/MWh. Și precizăm că aceste țări depind în proporții mult mai mari (65-90%) de import decât România.

Însă toate acestea se cunosc și de către Guvern și de către ANRE! În Nota de fundamentare a Hotărârii de Guvern nr.511/ iulie 2014, pagina 3 se constată că:

“Din datele furnizate de către Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei, nivelul estimat al prețurilor gazelor naturale pe plan european se situează în intervalul 18,15 – 24,00 EUR/MWh pentru luna iulie 2014, respectiv în intervalul **18,80 – 20,80 EUR/MWh pentru trimestrul III 2014.**

Se constată că prețul gazelor naturale din producția internă aplicabil în prezent pentru clienții noncasnici,..., de 89,4 lei/MWh (echivalent cu **20,30 EUR/MWh**, la cursul Băncii Naționale a României comunicat în data de 17 iunie 2014 de 4,4049 lei/EUR) se plasează în intervalul prețurilor estimate la nivelul hub-urilor din Uniunea Europeană atât pentru luna iulie 2014, cât și pentru trimestrul III 2014.”

Așadar, **dacă intervalul de variație a prețurilor la nivelul european pentru trimestrul III 2014, este 18,80-20,80 euro/MWh, datorită competențelor noastre autorități, noi ne aflăm în top cu 20,30 euro/MWh.** Precizăm, nu din import – ca în restul Europei – ci din producția noastră internă, mai exact, din vechile exploatare că cele noi încă nu sunt în funcțiune. Și aceasta **cu mai mult de 6 luni înainte de terminarea așa-zisei perioade de protecție a consumatorilor prin tranziția etapizată la prețurile pieței !**

Iar acest preț a fost stabilit și actualizat, conform legii energiei și gazelor, prin eforturile Guvernului, ministerului de resort, Autorității de Reglementare în domeniul Energiei și Agenției Naționale de Resurse Minerale. Ne întrebăm ce s-ar fi întâmplat dacă bursele ne făceau vreo surpriză și nivelul maxim ar fi fost sub cel la care noi ne aflăm deja, de 20,30. De altfel, ar fi de dorit ca în această situație, ANRE să publice datele și sursa acestora pe care s-a bazat atunci când a stabilit intervalul de variație la nivel european.

Va urma:

- cum și-au încălcat autoritățile propriile obligații ce le reveneau în urma implementării Calendarului de liberalizare
- ce trebuiau să facă autoritățile în urma evoluției reale a prețurilor la gaze
- de ce nu au făcut nimic, respectiv motivele pentru care Guvernul dorește creșterea prețurilor la gaze
- de ce înțelegerea cu FMI / Uniunea Europeană este un fals pretext al liberalizării la gaze.